

ÎN AMINTIREA LUI VASILE PÂRVAN LA 90 DE ANI DE LA NAȘTERE

La 28 septembrie 1972 s-au comemorat 90 de ani de la nașterea marelui istoric și arheolog Vasile Pârvan, după ce la 26 iunie din același an se împliniseră 45 de la moartea lui. Deși durata muncii sale științifice, în scurta viață care i-a fost dată, n-a însumat nici douăzeci și cinci de ani (chiar socotind și pe aceia ai studiilor universitare), opera sa, închinată prin excelență cercetării antichității, apare uimitoare atît prin numărul și valoarea exemplară a lucrărilor publicate, cît și prin laborioasele sale explorări arheologice, prin strălucita activitate de la catedră și de la Academie, prin multiplele sale realizări ca director al Muzeului național de antichități și al Școlii române din Roma, fără a mai vorbi de contribuția sa la manifestările multor altor instituții științifice și culturale. Cu un alt prilej, în 1957, revista noastră, ca și revista de istorie „Studii”, ca și periodicul arheologic „Dacia”, întemeiat odinioară de el, au tratat pe larg despre această vastă și intensă hărnicie, ca și despre distinsa lui personalitate. Înzestrat cu o extraordinară voință și putere de lucru, cu o rară destoinicie creatoare, cu calitățile superioare ale unui spirit ager și pătrunzător, cu un nobil caracter format în principiile sobre ale stoicismului antic, Vasile Pârvan ocupă un loc unic printre figurile de frunte ale științei și culturii românești.

Activitatea sa a atins diverse discipline sociale : istoria artei, istoria religiilor, științele economice, lingvistica, sociologia, filozofia, în care a intervenit cu idei și interpretări originale. Înaltul nivel al gândirii sale, talentul de expunere, stilul său academic, grav și de o puternică expresivitate, au înscris în literatură adevărate pagini de antologie, ca acelea din volumele sale *Idei și forme istorice* și *Memoriale*. Totuși, în toate direcțiile s-a manifestat numai de pe poziția sa de istoric. Pentru el istoria, departe de a se limita la fapte și la erudiție, trebuia să tindă la cugetarea care reconstituie legătura dintre diferitele aspecte ale vieții omenești în devenirea lor, condiționînd această cerință de multilateralitatea cunoștințelor și a preocupărilor, de o mare forță de abstractizare, de o simultană capacitate de precizie în analiză și de ridicare la idei generale, însușiri pe care eminentul său spirit le-a dovedit din abundență. A fost unul din marii noștri istorici.

Încă de la începutul neobositei sale activități s-a fixat temeinic în istoria antică prin memorabila sa teză *Die Nationalität der Kaufleute im römischen Kaiserreiche* și prin remarcabilele sale studii *M. Aurelius Verus Caesar*; *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman și Cetatea Tropaeum*.

Istoric de largi concepții, el a înțeles pe deplin rolul covârșitor ce îi revine arheologiei în dezvoltarea științifică a istoriei, dând un impuls decisiv cercetării vestigiilor materiale ale trecutului. El a prevăzut, înaintea oricui, ce nesecat izvor de știri și ce tezaur de realități concrete reprezintă arheologia, cât de rodnică gândire poate stimula această complexă disciplină. El însuși a întreprins primele săpături metodice și sistematice, călăuzite de concepții științifice superioare, la Ulmetum, la Histria, la Tomis și în alte localități de pe cuprinsul patriei, pe baza cărora a scris memorabile monografii, rapoarte, studii arheologice, pline de fapte valorificate istoric de la nivelul magistralelor sale însușiri de savant și de gânditor.

În publicarea rezultatelor obținute prin săpături, el și-a însoțit totdeauna rapoartele arheologice și epigrafice de întinse și excelente comentarii istorice. Din asemenea prelucrări au ieșit strălucitele sale sinteze *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*; *La pénétration hellénique et hellénistique dans la vallée du Danube*; *Getica*; *Dacia: Civilizațiile antice din țările carpato-danubiene*. Cu deosebire rămâne clasică *Getica*, o monumentală protoistorie a Daciei, grea de fapte, de gândire și de concluzii revelatoare.

Unul din meritele lui cele mai de seamă este acela de a fi voit, a fi știut și a fi izbutit să întemeieze o școală arheologică românească, prin talentul său de a-și fi atras elevi, de a le fi întreținut avântul pentru cercetare, de a le fi încurajat năzuințele de afirmare științifică. Și-a creat astfel numeroși discipoli, care i-au continuat opera, sporind-o și transmitând învățăturile lui altor generații. Lui i se datorește robusta vitalitate care a asigurat arheologiei românești frumoasa dezvoltare de azi. El a făcut din vechiul Muzeu național de antichități un centru de activitate colectivă superioară, străduindu-se să-i consolideze această funcțiune în formele unui Institut de arheologie, pe care l-a preconizat stăruitor, dar care abia în condițiile de ample progrese ale regimului socialist de acum a devenit o deplină și prosperă realitate.

Arheologii români, care, generație după generație, au participat cu munca lor devotată la această dezvoltare, împărtășindu-se din bogăția spiritului lui Vasile Pârvan și urmîndu-i îndrumările, înaltă, cu prilejul celei de a 90-a aniversări a nașterii sale, un gând de venerație și recunoștință spre memoria ctitorului acestei instituții, care le-a oferit ca perpetuă moștenire cel mai luminos exemplu întru „cultul pios al amintirii lăsate în resturi și ruine și cultul entuziast al geniului omenesc, continuu învins și continuu din nou biruitor”.

RADU VULPE